

ROMÂNIA

Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București

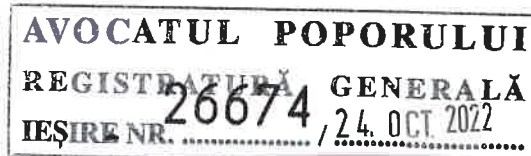
www.avp.ro

Tel.: +40-21-312.71.01, Fax: +40-21-312.49.21, E-mail: avp@avp.ro

Tel. dispecerat: +40-21-312.71.34, E-mail: petitii@avp.ro

Domnului Marius-Constantin Budăi,
Ministrul Muncii și Solidarității Sociale

RECOMANDAREA

Nr. 154 din 24 octombrie 2022

**privind asigurarea continuității măsurilor de protecție în procesul de tranziție a
tânărului cu dizabilități de la copilul cu handicap, la adultul cu handicap**

Având în vedere -unele aspecte reclamate de petenți cu privire la dificultățile întâmpinate de tinerii cu dizabilități la împlinirea vârstei de 18 ani, odată cu tranziția la sistemul evaluării adultului cu handicap; - Raportul de diagnoză a sistemului actual de evaluare a dizabilității, elaborat de Banca Mondială împreună cu Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA) în 2021 și față de prevederile: -art. 49 alin. (1) și (5) din Constituția României, privind protecția copiilor și tinerilor; -art.50 privind protecția persoanelor cu handicap; - art. 30- Asigurarea continuității în măsurile de protecție- al Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, potrivit cărora DGASPC-urile iau măsurile necesare pentru planificarea și asigurarea continuității serviciilor acordate tânărului cu dizabilități la trecere din sistemul de protecție a copilului în sistemul de protecție a adultului cu dizabilități, în baza nevoilor individuale identificate ale acestuia; DGASPC-urile asigură pregătirea tânărului pentru viața adultă și pentru viața independentă,

Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu cu privire la modul cum se asigură continuitatea măsurilor de protecție luate în procesul de tranziție a unui tânăr cu dizabilități de la stadiul de copil cu handicap, la cel de adult cu handicap.

În cadrul acestei sesizări din oficiu, ne-am adresat conducerii celor 47 de DGASPC-uri din București și din țară, solicitând informații privitor la: 1. planificarea și asigurarea

tranziției pe baza nevoilor individuale identificate; 2. asigurarea continuității serviciilor acordate; 3. măsurile instituite în vederea pregătirii tânărului cu handicap pentru viața adultă și pentru viața independentă; 4. activitățile de informare a tinerilor cu handicap privitor la oportunitățile de educație, angajare, acces la viața familială și socială, mijloace de petrecere a timpului liber; 5. disfuncții identificate în aplicarea *Ordinului 762/2007 pentru aprobarea criteriilor medico-psihosociale pe baza cărora se stabilește încadrarea în grad de handicap*, cu privire la tranziția tânărului cu dizabilități de la protecția copilului cu handicap, la protecția persoanei adulte cu handicap.

Sesizarea din oficiu a Avocatului Poporului a trezit interes, 42 de DGASPC-uri răspunzând, majoritatea contribuind cu informații și chiar cu propuneri reieșite din practica lor.

Astfel, ne-a fost semnalat faptul că **tranziția la vârsta adultă este însoțită**, în cele mai multe cazuri, **de modificarea încadrării sau chiar neîncadrarea în grad de handicap**. Ca diferențe de încadrare în grad de handicap între copii și adulți, pentru aceeași boală sau același stadiu al bolii, exemplele furnizate au fost pentru bolile din categoria diabet-nutriție, cardio-vasculare, interne, neurologice, psihiatrice, locomotorii, pulmonare, oncologice și altele (boala Crohn, boala celiacă etc) ori din sfera vizualului și a auditivului, unde există malformații congenitale încadrabile în criteriile de acordare a gradului de handicap doar pentru copii, nu și pentru adulți. Spre exemplu, adulții nu se încadrează în grad de handicap pentru acuități vizuale sub 1/8, chiar dacă este vorba despre o afecțiune congenitală.

Acest fapt determină o **vulnerabilizare a tânărului cu dizabilități**, care se confruntă cu o situație nouă. **Pierzându-și încadrarea în grad de handicap avută, tânărul pierde și beneficiile generate de aceasta, iar faptul că nu mai are acces la anumite drepturi care până ieri îi erau la îndemână are un puternic impact psihologic, social și financiar asupra sa și a familiei sale. Tânărul cu dizabilități este afectat pentru că resursele sale de adaptare nu sunt suficient dezvoltate; familia este afectată pentru că părintele/alt membru al familiei angajat ca asistent personal al copilului în perioada minoratului acestuia, își pierde statutul de angajat (cu toate beneficiile pe care le presupune) atunci când copilul împlinește 18 ani, deși va trebui în continuare să se implice în îngrijirea sa. Părinții sunt nevoiți astfel ca, după mulți ani, poate chiar 18, să se reintegreze în câmpul muncii, fără a-i afecta însă pe copiii lor cu nevoi speciale, ajunși acum la vârsta adultă, dar care au în continuare nevoie de sprijinul lor.**

De asemenea, DGASPC-urile ne-au vorbit despre **dificultățile în obținerea documentelor medicale**, determinate de faptul că, **la împlinirea vârstei de 18 ani, persoana**

cu handicap își schimbă medicul specialist (de copii, cu cel de adulți), ceea ce generează întârzieri în evaluarea medicopsihosocială și, implicit, în emiterea unui alt certificat de încadrare în grad de handicap, în termen corespunzător.

În ceea ce privește planificarea tranziției:

1. pentru tinerii cu dizabilități din sistemul de protecție specială a copilului (separați de familie), managerii de caz planifică și asigură tranziția la sistemul de protecție a persoanelor adulte cu handicap, în baza planului de abilitare-reabilitare întocmit de Biroul Evaluare Complexă a Copilului (BECC);

2. pentru tinerii cu dizabilități din familie, la cererea părinților, Biroul Evaluare Complexă a Copilului-BECC poate realiza o simulare a posibilei evaluări pentru încadrare în grad de handicap pe criteriile și procedurile folosite pentru adulți. De asemenea, la momentul împlinirii vârstei legale, specialiștii BECC îi ajută pe beneficiari/părinți/reprezentanți să întocmească dosarul cu documentele necesare încadrării în grad de handicap ca adult.

Totuși, nu există un instrument dezvoltat în scopul de a-i ajuta pe tineri și părinții/reprezentanții lor legali să conștientizeze schimbările aduse de tranziția de la statutul de copil cu handicap, la cel de adult cu handicap și să se organizeze în vederea tranziției.

Așadar, o mai bună armonizare a criteriilor medicopsihosociale și o mai bună coordonare metodologică a perioadei de tranziție este necesară în vederea adaptării tânărului cu handicap la viața de adult, sub toate aspectele ei (medicale, sociale, psihologice, financiare) și a pregătirii familiei sale pentru noua etapă, astfel încât să nu fie sacrificată bunăstarea tânărului adult cu handicap.

Mare parte a DGASPC-urilor au fost de părere că autoritățile ar trebui să **conlucreze**, astfel încât să se asigure, acolo unde este posibil, corelarea criteriilor pentru încadrarea în grad de handicap a copiilor, cu cele pentru încadrarea adulților, iar cazurile când acestea nu se corelează să fie clar indicate și de strictă interpretare; - să se mențină încadrarea în același grad de handicap la trecerea de la copil la adult pe o perioadă de 24 de luni sau până la terminarea studiilor, pentru atenuarea impactului psiho-social și financiar avut de tânărul cu handicap și de familia sa.

În urma analizării tuturor informațiilor primite de la DGASPC-uri (42 de răspunsuri) și a coroborării acestora cu prevederile legale în materie, **apreciem că disfuncțiile sistemice semnalate afectează procesul de tranziție a tânărului cu dizabilități de la statutul de copil cu handicap, la cel de adult cu handicap, afectând continuitatea serviciilor vizând protecția persoanei cu handicap și adaptarea tânărului adult la viața independentă.**

Lipsa unor măsuri de tranziție, care să atenueze impactul scăderii abrupte a nivelului la care se realiza protecția în timpul minoratului, sfârșește prin a afecta tânărul cu handicap și posibila lui dezvoltare ulterioară. În acest context, modul cum răspunde statul de protecția tânărului cu dizabilități, la împlinirea vârstei de 18 ani, trebuie îmbunătățit.

Asigurarea tranziției tinerilor cu dizabilități de la sistemul de protecție a copilului către sistemul de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități a interesat, până acum, autoritățile publice mai ales pe segmentul tinerilor care proveneau din sistemul de protecție specială a copilului cu dizabilități. În acest sens, în 2018, Guvernul a adoptat programul de interes național¹: *"Înființarea de servicii sociale în vederea asigurării tranziției tinerilor cu dizabilități de la sistemul de protecție specială a copilului către sistemul de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități"*, căruia i-au fost aduse recent modificări, prin Hotărârea nr. 1205/2022.

Însă toți tinerii cu dizabilități (și familiile lor) au nevoie de sprijin pentru asigurarea unei tranziții optime la sistemul de protecție al adultului cu handicap, materialul informativ pus la dispoziție de specialiștii din domeniu și petițiile adresate instituției Avocatul Poporului conducând la această concluzie.

În considerarea celor mai sus expuse și având în vedere că,

- *persoanele cu handicap se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor; Statul asigură realizarea unei politici naționale de egalitate a șanselor, de prevenire și de tratament ale handicapului, în vederea participării efective a persoanelor cu handicap la viața comunității (...)(art. 50, Constituția României);*

- *copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor; autoritățile publice au obligația să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării (art. 49 alin. (1) și (5), Constituția României);*

- *protecția drepturilor persoanelor cu handicap se subsumează: principiului alegerii alternativei celei mai puțin restrictive în determinarea sprijinului și asistenței necesare; principiului interesului persoanei cu handicap și principiului abordării centrate pe persoană*

¹ Hotărârea nr. 193/2018 privind aprobarea programului de interes național în domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități *"Înființarea de servicii sociale în vederea asigurării tranziției tinerilor cu dizabilități de la sistemul de protecție specială a copilului către sistemul de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități"* a fost publicată în M.Of. nr. 315 din 4 aprilie 2018.

în furnizarea de servicii (art. 3 al Legii 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap)

-instrumentele internaționale care stabilesc standardele în domeniul protecției persoanei cu dizabilități susțin garantarea unei protecții care să asigure egalizarea șanselor persoanelor cu dizabilități în mod real și să ajute familiile acestora. Astfel, în Preambulul *Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități*, ratificată de România prin *Legea nr. 221/2010*, la lit x) se arată că **persoanele cu dizabilități și membrii familiilor lor ar trebui să primească protecția și asistența necesare pentru a da posibilitatea familiilor să contribuie la exercitarea deplină și egală a drepturilor persoanelor cu dizabilități.**

în temeiul prevederilor **art. 59 din Constituția României**, coroborate cu prevederile **art. 24 alin (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată**, în vederea realizării scopului său constituțional și legal, Avocatul Poporului emite prezenta:

RECOMANDARE

Conducerea **Ministerului Muncii și Protecției Sociale**, în exercitarea atribuțiilor legale, va dispune:

1. instituirea unui instrument de lucru pentru evidențierea și centralizarea din timp (înainte de împlinirea vârstei de 18 ani) a cazurilor de tineri care, la tranziția către sistemul de evaluare a adultului cu handicap, pierd încadrarea în handicap avută în timpul minoratului;

2. implicarea comitetelor de analiză a problemelor persoanelor cu handicap și a Consiliului de analiză a problemelor persoanelor cu handicap în vederea identificării nevoilor individuale specifice acestor tineri cu dizabilități și a măsurilor- centrate pe persoană- care se impun pentru facilitarea tranziției lor la statutul de adult cu handicap;

3. implicarea Comisiei superioare de evaluare a persoanelor adulte cu handicap (în virtutea rolului său de coordonator metodologic și monitor al activității de evaluare și încadrare în grad și tip de handicap și a atribuțiilor sale), în reevaluarea și îmbunătățirea corelării criteriilor pentru încadrarea în grad de handicap a adulților, cu cele pentru încadrarea în grad de handicap a copiilor, prin raportare la principiile cărora se subsumează protecția drepturilor persoanelor cu handicap (spre exemplu, ar putea fi introduși *calificatori*, astfel cum există la criteriile de evaluare a copiilor);

4. modificarea cadrului legal în vederea instituirii unei măsuri tranzitorii de menținere a încadrării în grad de handicap la trecerea de la copil la adult pe o perioadă

de 24 de luni, măcar în cazurile care sunt pasibile de a pierde încadrarea în grad de handicap avută, ca urmare a diferențelor dintre criteriile de încadrare în grad de handicap a adultului și cele ale copilului. Măsura ar contribui și la asigurarea continuității serviciilor acordate persoanelor cu handicap, eliminarea întârzierilor în evaluarea medicopsihosocială și emiterea unui certificat de încadrare în grad de handicap, ca adult.

5. informarea instituției Avocatul Poporului, în termen de 45 de zile, cu privire la măsurile ce vor fi dispuse.

AVOCATUL POPORULUI,

Renate Weber

